

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Zuiderklip

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
en de aanvulling daarop**

23 februari 2010 / rapportnummer 2264-83

1. OORDEEL OVER HET MER

Het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Drimmelen heeft het voornemen om het projectgebied Zuiderklip in het Natura 2000 gebied de Biesbosch te ontwikkelen tot een zoetwatergetijdengebied met stroming. De herinrichting van Zuiderklip met een oppervlak van 297 hectare moet tot de ontwikkeling van robuuste zelfregulerende natuur leiden. Voor de herinrichting is een wijziging van het bestemmingsplan nodig.

Ten behoeve van de besluitvorming over het bestemmingsplan is een milieueffectrapport (MER) opgesteld.¹ De gemeenteraad van Drimmelen is bevoegd gezag.

Tijdens de toetsing heeft een gesprek plaats gevonden tussen de Commissie en vertegenwoordigers van het bevoegd gezag en de initiatiefnemer. Daar heeft de Commissie (mede naar aanleiding van de zienswijzen en adviezen) kenbaar gemaakt dat het MER naar haar oordeel op een aantal onderdelen onvolledig is. In het MER zijn de achtergrond en context van Zuiderklip onvoldoende beschreven waardoor nut en noodzaak voor het ontwikkelen van Zuiderklip tot een zoetwatergetijdengebied met stroming - en daarmee ook het voorkeursalternatief - in het MER onvoldoende onderbouwd zijn. Alternatieven zonder zoetwatergetijdengebied met stroming² zijn in minder detail uitgewerkt, waardoor de vergelijking van alternatieven in het MER niet gelijkwaardig is.

Naar aanleiding hiervan heeft de initiatiefnemer nadere informatie aangeleverd over:

- de achtergrond en context, het nut en de noodzaak;
- de vergelijking van de alternatieven;
- het meest milieuvriendelijk alternatief.

De Commissie is van mening dat **in het MER en de aanvulling tezamen de essentiële informatie aanwezig is.**

De Commissie constateert op basis van de informatie in de aanvulling dat alle alternatieven wat betreft het doelbereik ongeveer gelijkwaardig zijn, maar dat de alternatieven juist sterk verschillen in de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen waarop zij zich richten. Daarbij is in de aanvulling aangegeven dat de alternatieven zonder zoetwatergetijdengebied met stroming minder robuust zijn en meer onderhoud vragen. Hiermee is voldoende informatie in het MER en de aanvulling tezamen aanwezig voor een gelijkwaardige afweging van de alternatieven en is de keuze voor het meest milieuvriendelijk alternatief navolgbaar.

De Commissie adviseert de aanvulling zo spoedig mogelijk openbaar te maken.³

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie nader toegelicht.

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*. Voor een lijst met alle zienswijzen wordt verwezen naar bijlage 2.

² De drempelvarianten

³ Dit kan bijvoorbeeld bij een volgende stap in de procedure voor het bestemmingsplan.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL

2.1 Achtergrond, context, het nut en de noodzaak

MER

In het MER ontbreekt een gedetailleerde beschrijving van de achtergrond en context voor het ontwikkelen van Zuiderklip tot een zoetwatergetijdengebied met stroming. Met name de volgende onderwerpen zijn in het MER in onvoldoende detail beschreven:

- de samenhang tussen geomorfologie, hydrologie en bodem en daarmee samenhangende processen;
- de cultuurhistorie met daaronder de inpolderingsgeschiedenis en daarmee samenhangende structuren en waarden;
- de hydraulische context⁴ met daarbij het belang van een meestromende geul voor de veiligheidsdoelstellingen en de toekomstige invloed van de Merwede⁵;
- de achtergrond, de bredere context en doelstellingen van Zuiderklip binnen de beheervisie van het Natura 2000 gebied 'de Biesbosch'.

Hierdoor is het nut en de noodzaak voor het ontwikkelen van Zuiderklip tot een zoetwatergetijdengebied met stroming en daarmee ook het voorkeursalternatief in het MER onvoldoende onderbouwd.

Aanvulling

In de aanvulling wordt in voldoende detail ingegaan op de samenhang tussen geomorfologie, hydrologie en bodem en daarmee samenhangende processen. Deze samenhang vormt de basis voor mogelijke inrichting en tevens beoordeling van de alternatieven.

De aanvulling geeft tevens een meer gedetailleerde beschrijving van de cultuurhistorie met daaronder de inpolderingsgeschiedenis en daarmee samenhangende structuren. In de alternatieven wordt op verschillende wijze met behoud en inzet van deze structuren omgegaan. De beschrijving maakt duidelijk dat:

- het voorkeursalternatief vooral aansluit bij een periode waarin het watersysteem veel dynamischer was dan onder de huidige omstandigheden het geval is;
- de drempelvarianten vooral aansluiten bij de huidige beperkte dynamiek van de Biesbosch, die in de recente geschiedenis is ontstaan, na afsluiting van het Haringvliet.

De hydraulische context is in de aanvulling voldoende gedetailleerd beschreven. Duidelijk wordt gemaakt dat de inrichting van de polders Lepelaar en Turfzakken met een meestromende geul grotendeels voorziet in de veiligheidsdoelstelling. Ook op langere termijn is slechts zeer beperkte instroom vanuit de Merwede te verwachten.

⁴ dat wil zeggen de huidige en potentieel toekomstige betekenis van Zuiderklip, Moordplaat in het bijzonder, in het watersysteem van de Biesbosch

⁵ In het kader van de Integrale Verkenning Benedenrivieren (Rijkswaterstaat Zuid Holland 2000) is onder meer als maatregel voorgesteld om ook een deel van de afvoer van de Merwede door de Zuiderklip naar het Hollands Diep te sturen.

De achtergrond van natuurdoelstellingen in de beheervisie Natura 2000 wordt in de aanvulling in voldoende detail beschreven om de alternatieven op doelbereik te kunnen beoordelen (zie §2.2)

2.2 Effectbeschrijving en vergelijking alternatieven

MER

Door het ontbreken van de achtergrond en het nut en de noodzaak is het niet mogelijk om de alternatieven op eenduidige wijze te vergelijken op doelbereik. Uit het MER blijkt dat ook zonder aanleg van een zoetwatergetijdengebied de doelstellingen met betrekking tot waterveiligheid en natuur bereikt kunnen worden. De inrichting en effectbeschrijving van alternatieven zonder zoetwatergetijdennatuur, de zogenaamde drempelvarianten, zijn in minder detail uitgewerkt dan het voorkeursalternatief.⁶ Hierdoor is de vergelijking van alternatieven in het MER niet gelijkwaardig.

In het MER worden twee drempelvarianten genoemd: NAP+1 en NAP +2. De drempelvariant NAP +2 wordt in het MER niet vergeleken met de andere alternatieven terwijl de variant mogelijk een positiever effect zal hebben op hoogwaterveiligheid en waterkwaliteit door minder instroom van vervuild Maaswater.

In de drempelvarianten ontbreken daarnaast:

- inrichtingsmaatregelen die meer kansen bieden voor de ontwikkeling van beoogde Natura 2000 habitattypen en doelsoorten. Een voorbeeld hiervan is het versterken van de nog aanwezige verschillen in hoogteligging en bodemgesteldheid op basis van historische patronen (geomorfologie);
- de oppervlakte, aantallen en voorkomen van habitattypen en doelsoorten aan de hand van dwarsprofielen;
- effecten op de sedimentatie en waterkwaliteit. Bij beide varianten zal gedurende een zeer beperkte tijd water door Zuiderklip stromen. Dit effect is in het MER niet beschreven.

Aanvulling

De drempelvarianten zijn in de aanvulling verder en in meer detail uitgewerkt waarbij ook de kansen voor binnendijkse natuurontwikkeling verder zijn onderzocht. Dit, in combinatie met beschrijving van de achtergrond, het nut en de noodzaak laat zien dat het voorkeursalternatief en de drempelvarianten qua doelbereik dicht bij elkaar liggen.

Habitattypen en doelsoorten

De aanvulling geeft meer inzicht in oppervlakte, aantallen en voorkomen van habitattypen en doelsoorten. Daarmee wordt aangetoond dat het voorkeursalternatief dankzij de toename in stromingsdynamiek meer kansen biedt voor de Biesbosch aangewezen habitattypen⁷ en doelsoorten die daarvan afhankelijk zijn.⁸ Bij de drempelvarianten profiteren habitattypen zoals stroomdalgraslanden en glanshaver- en vossenstaarthooilanden. De Commissie merkt op dat de verschillen tussen de drempelvarianten en het voorkeursalternatief

⁶ De Vereniging Madese Natuurvrienden en RAVON zijn van mening dat uitbreiding van robuuste getijdennatuur in de toekomst niet haalbaar of onzeker is. Zij zijn van mening dat de drempelvarianten en bestaande natuur onvoldoende zijn uitgewerkt en in beeld gebracht, zie zienswijzen 2 en 3, bijlage 2.

⁷ zoals slikkige rivieroeveren en zachtouthoutoibossen

⁸ waaronder de bever, rivierdonderpad, fint (en overige trekvisser) en diverse soorten eenden.

kleiner zijn dan in de aanvulling wordt gesuggereerd.⁹ Door aanwezigheid van zandige substraten en de beoogde accentuering van het reliëf, geven de drempelvarianten nog verdere kansen voor de uitbreiding van minder aan stroming gebonden habitattypen als stroomdalgrasland en glanshaver- en vossenstaartheooiland. Ook voor deze twee habitattypen geldt een instandhoudingsdoelstelling voor de Biesbosch: uitbreiding van areaal. De Commissie constateert op basis van de informatie in het MER en de aanvulling daarop dat alle alternatieven wat betreft het doelbereik ongeveer gelijkwaardig zijn maar dat de alternatieven juist verschillen in de Natura2000 instandhoudingsdoelstellingen waarop zij zich richten.

De Commissie acht de beoordeling van de alternatieven in het MER en de aanvulling desondanks navolgbaar. In de aanvulling wordt namelijk geaccentueerd dat de uitbreiding van stroomdalgrasland en glanshaver- en vossenstaartheooiland in de drempelvarianten minder 'robuust' zijn in vergelijking met de beoogde habitatontwikkeling bij het voorkeursalternatief. De habitattypen zijn in de drempelvariant mede afhankelijk van een extra beheerspanning die moet worden toegepast om verbossing van het stroomdalgrasland en het glanshaver- en vossenstaartheooiland te bestrijden.

Sedimentatie, bodem en waterkwaliteit

De effecten van de drempelvarianten op de sedimentatie en waterkwaliteit zijn in de aanvulling beschreven. Hieruit wordt geconcludeerd dat drempelvariant NAP +2 als gevolg van de beperkte rivierinvloed het gunstigste effect op de water- en bodemkwaliteit heeft. De effecten van de drempelvariant NAP +1 op sedimentatie en op de water- en bodemkwaliteit zijn volgens de aanvulling min of meer vergelijkbaar met het voorkeursalternatief. De Commissie onderschrijft deze conclusie voor zover het de winterperiode betreft. In de zomerperiode is de waterkwaliteit van het Maaswater naar verwachting slechter dan in de winter, omdat het minder wordt verdund door lozingen. Over het gehele jaar genomen concludeert de Commissie dat het voorkeursalternatief in vergelijking met drempelvariant NAP +1 tot een grotere verslechtering van de bodem- en waterkwaliteit zal leiden.

Het MER en de aanvulling laten zien dat de verslechtering van de bodem- en waterkwaliteit ook bij het voorkeursalternatief relatief gering is. Bovenstaande zal naar verwachting van de Commissie daarom niet tot andere conclusies leiden bij de beoordeling van de alternatieven.

2.3 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)

MER

Door de in § 2.1 en 2.2. genoemde beperkingen is de keuze voor het voorkeursalternatief als basis voor het mma niet navolgbaar.

Aanvulling

Op basis van de beschrijving van de achtergrond, bredere context van Zuiderklip, onderbouwing van het nut en de noodzaak (zie §2.1) en de meer gedetail-

⁹ Bij nadere beschouwing zou voor doelsoorten de verschillen tussen het voorkeursalternatief en drempelvarianten genuanceerder kunnen zijn dan die in de aanvulling gepresenteerd is. Voor de Roerdomp wordt bijvoorbeeld in de aanvulling aangegeven dat het voedselbiotoop overjarig riet is. Denkbaar is dat dit biotoop het best kan worden ontwikkeld in een minder dynamische binnendijkse situatie.

leerde uitwerking van de drempelvarianten (zie §2.2) acht de Commissie de keuze voor het voorkeursalternatief als basis voor het mma navolgbaar.

In de resultaten van het MER en de aanvulling ziet de Commissie echter nog kansen om het voornemen bij nadere uitwerking verder te optimaliseren. Doordat een meestromende geul hier vanuit veiligheid niet essentieel blijkt te zijn¹⁰ kan een inrichting ontworpen worden die mogelijk meer natuurkwaliteit oplevert. Dit is een inrichting die feitelijk maximaal aansluit bij de oorspronkelijke situatie/geomorfologie en hydrologie op de Moordplaat, zoals die uit de bodemkaart naar voren komt¹¹; voornamelijk een grote plaat met eenzijdig opstromende, doodlopende kreken.

Door de geul door de Moordplaat uit het voorkeursalternatief niet aan te takken op de geul door polder Lepelaar, maar hier een lage drempel te laten bestaan, ontstaat in principe een vergelijkbare situatie. Dat is een grote plaat met doodlopende geulen, waarin een sterke dynamiek bestaat van in- en uitstroom op basis van, zelfs een geringe, getijslag. De hogere stromingsdynamiek is een zeldzaam fenomeen in het Biesboschstelsel en biedt onder andere habitat aan bijzondere rivierissoorten. Daarnaast leidt deze aanpassing tot minder oppervlak van open water en juist meer oppervlak van prioritaire habitattypen als slikken en lage schorren.

■ De Commissie geeft ter overweging om bij het opstellen van het inrichtingsplan en het besluit over het bestemmingsplan, aandacht te besteden aan deze maatregel. Mogelijk biedt deze optimalisatie een bijdrage aan een breder scala aan Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen.

¹⁰ Zie aanvulling Milieueffectrapport Zuiderklip

¹¹ Zie Figuur 7. De bodemkaart van Zuiderklip (Zonneveld 1970)

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing besluit-MER

Initiatiefnemer: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Drimmelen

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Drimmelen

Besluit: wijziging van het bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C9

Activiteit: ontwikkeling van 297 hectare robuuste zelfregulerende getijdenatuur met doorstroom.

Bijzonderheden: Een groot deel van de voorgenomen inrichting is al gerealiseerd. Vier van de vijf polders zijn al vergraven en hebben een open waterverbinding met de omgeving. Alleen de Moordplaat is als laatste nog ingericht als polder. Bij uitspraak van 7 mei 2008 is de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van oordeel dat voor het plan alsnog de procedure van m.e.r. moet worden doorlopen.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant van: 28 mei 2009

ter inzage legging startnotitie: 29 mei 2009 tot en met 9 juli 2009

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 26 mei 2009

richtlijnenadvies uitgebracht: 21 juli 2009

richtlijnen vastgesteld: 10 september 2009

kennisgeving MER in de Staatscourant van: 5 november 2009

ter inzage legging MER: 6 november 2009 tot en met 17 december 2009

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 9 november 2009

toetsingsadvies uitgebracht: 23 februari 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. B. Barten (werkgroepsecretaris)

dr. F.H. Everts

dr. ing. E.P. Querner

prof. dr. F.W. Saris (voorzitter)

drs. K. Wardenaar

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in de besluitvorming. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.10 van de Wet milieubeheer en de vastgestelde richtlijnen voor het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake, als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, alvorens het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor

zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Royal Haskoning, oktober 2009. Milieueffectrapport Zuiderklip.
- Royal Haskoning, januari 2010. Aanvulling op het milieueffectrapport Zuiderklip.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Vereniging Behoud Biesbosch, Made
2. Vereniging Madese Natuurvrienden, Made
3. Stichting RAVON, Nijmegen

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Zuiderklip en de aanvulling daarop

Burgemeester en wethouders van de gemeente Drimmelen willen het projectgebied Zuiderklip van 297 hectare herinrichten voor de ontwikkeling van robuuste zelfregulerende natuur. Voor de herinrichting is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Voor de besluitvorming over het bestemmingsplan is een milieueffectrapport opgesteld. De gemeenteraad van Drimmelen is bevoegd gezag.

ISBN: 978-90-421-2920-7

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

